

Muongozo Kamili na Mpango Mkakati wa Kibiashara: Uanzishaji wa Duka la Spea za Pikipiki Manispaa ya Morogoro

Uchambuzi wa Awali na Mienendo ya Soko la Pikipiki Morogoro

Sekta ya usafirishaji inayoongozwa na pikipiki za magurudumu mawili, maarufu nchini Tanzania kama "bodaboda", imekua kwa kasi ya kipekee na kuwa mhimili mkuu wa uchumi na usafiri katika maeneo mengi ya mijini na vijijini. Uchambuzi wa kina uliofanywa katika Manispaa ya Morogoro unathibitisha kuwa usafiri huu umepata umaarufu mkubwa sana kutokana na unyumbufu wake, unafuu wa gharama kwa abiria, na uwezo wake mkubwa wa kufika maeneo ambayo magari makubwa hayawezi kufika kwa urahisi, hasa ukizingatia muundo wa kijiografia wa mji wa Morogoro unaozungukwa na Milima ya Uluguru.¹ Ukuaji huu umepelekea kuwepo kwa soko la uhakika na endelevu la spea za pikipiki, vilainishi, na huduma za kiufundi.

Takwimu zinaonyesha kuwa kuna zaidi ya waendesha pikipiki 13,500 wanaofanya kazi ndani ya Manispaa ya Morogoro pekee, wakiwa wamepangiliwa katika vituo au "vijiwe" vilivyosajiliwa vipatavyo 750.¹ Vituo hivi vinatofautiana ukubwa, huku baadhi vikiwa na wanachama hadi 200, na vingine vikiwa na wanachama wachache kuanzia 10.¹ Kwa upande wa kiuchumi na kijamii, asilimia 73.3 ya waendesha pikipiki hawa hutegemea shughuli hii kama chanzo chao kikuu na cha pekee cha mapato ya kila siku.¹ Kwa asilimia 26.7 iliyobaki, usafiri huu unatumika kama chanzo cha mapato ya ziada kwa watu walio katika sekta rasmi na zisizo rasmi, wakiwemo walimu wa shule za msingi na sekondari (ambao ni asilimia 36.7 ya kundi hili), wakulima wa bustani, na wafanyabiashara ndogondogo.¹ Ongezeko hili la pikipiki linaunda soko kubwa ambalo halijitoshelezi kwa upande wa usambazaji wa spea bora na za uhakika.

Mazingira ya kijiografia ya Morogoro yanaathiri kwa kiasi kikubwa aina ya pikipiki zinazonunuliwa na mzunguko wa uchakavu wa spea mbalimbali. Utafiti unaonyesha kuwa pikipiki zinazoongoza kwa matumizi Morogoro ni chapa ya Haojue, ambayo inachukua asilimia 48.9 ya soko, ikipendwa zaidi kutokana na uwezo wake wa kuhimili miinuko na milima inayozunguka manispaa.¹ Inafuatiwa kwa karibu na chapa ya Sinoray, ambayo inachukua asilimia 38.1 ya soko, ikipendwa sana kwa uwezo wake wa kubeba mizigo mizito kama mkaa na mazao ya kilimo kutoka vijijini kuja mjini.¹ Chapa nyingine zinazotumiwa na asilimia iliyosalia ni pamoja na King Lion (5.4%), Sunlg (4.3%), na Fekon (3.2%).¹ Kando na hizo, bidhaa za kampuni nyingine maarufu nchini kama TVS, Bajaj (hususan mfano wa Boxer), Kibo K150 ambayo imeundwa mahususi kwa mazingira magumu ya Afrika Mashariki, na Hero, nazo zina nafasi kubwa katika soko la vipuri kutokana na usambazaji wake mpana nchini Tanzania.²

Uchambuzi huu unadhihirisha bila shaka kuwa kuanzisha duka la spea za pikipiki eneo la Morogoro Mjini ni uamuzi thabiti wa kibiashara. Hata hivyo, mafanikio yanategemea uwezo wa mwekezaji kulenga mahitaji halisi ya waendesha bodaboda, kusimamia vema mtaji, na kudhibiti mzunguko wa bidhaa (inventory management) kwa ufanisi wa hali ya juu.

Mpango wa Biashara (Business Plan) wa Duka la Spea

Mpango huu wa biashara umeundwa mahususi kutoa dira ya kiutendaji, kimkakati, na kifedha kwa mwekezaji mwenye mtaji wa kuanzia wa Shilingi za Kitanzania (TZS) Milioni 20, anayelenga kufungua duka la rejareja la spea za pikipiki Morogoro Mjini.

Dira, Dhima na Mkakati wa Mwelekeo

Dira kuu ya biashara hii ni kuwa msambazaji anayeaminika na kuongoza kwa utoaji wa spea asilia (genuine parts) na zile za viwango vya juu vya soko mbadala (aftermarket parts) ndani ya Manispaa ya Morogoro. Dhima ni kuhakikisha upatikanaji wa spea za uhakika kwa muda wote, kupunguza muda ambao pikipiki inakaa gereji bila kufanya kazi (downtime), na kutoa huduma inayoendana na ushauri wa kiufundi kwa wateja.

Wateja wakuu katika mnyororo huu wa thamani ni waendesha bodaboda wenyewe, wamiliki wa pikipiki za usafiri binafsi, na kundi muhimu zaidi ambalo ni mafundi wa pikipiki (mechanics). Mafundi ndio washawishi wakuu wa manunuzi ya spea katika soko hili.¹ Mwendesha bodaboda mara nyingi hutegemea mapendekezo ya fundi wake kuhusu duka lipi lina spea imara na za bei nafuu. Kwa kutambua hili, mkakati wa kimasoko utajengwa katika kujenga ushirikiano wa karibu na vijiwe vya bodaboda na gereji za pikipiki zilizopo jirani na duka.

Mkakati wa Masoko na Ushindani

Ushindani katika soko la spea Morogoro mjini ni mkubwa, kukiwa na wafanyabiashara wengi wanaouza bidhaa zinazofanana. Ili kujitofautisha na washindani, duka litatumia mikakati ifuatayo ya kiutendaji: Utekelezaji wa Mfumo wa Uaminifu kwa Mafundi (Mechanics Loyalty Program) utapewa kipaumbele. Kwa kuwa mafundi wa pikipiki wana ushawishi mkubwa kwa wateja wao¹, duka litaweka utaratibu maalum wa kuwapa mafundi hawa punguzo la bei la kipekee au kamisheni ndogo ya kiasi kilichokubaliwa kwa kila manunuzi makubwa wanayoyaelekeza dukani. Mfumo huu hujenga wateja wa kudumu wanaojirudia (repeat customers).

Pili, mkakati utajikita katika kuhakikisha upatikanaji wa spea ambazo ni adimu. Ingawa maduka mengi huza spea zinazotoka haraka kama mipira na breki, mara nyingi hukosa spea tata za ndani ya injini au mifumo ya umeme kwa chapa zinazoongoza kama Haojue na Sinoray. Kuhakikisha duka lina akiba ya kutosha ya vifaa hivi kutaifanya biashara hii kuwa kimbilio kuu (one-stop shop) kwa matatizo yote ya pikipiki, hivyo kuvutia wateja hata kutoka kwa washindani.

Muundo wa Usimamizi na Motisha kwa Rasilimali Watu

Rasilimali watu ni eneo ambalo linaweza kujenga au kubomoa biashara ya rejareja. Kuajiri mhudumu wa duka (shop attendant) mwaminifu na kumpa motisha sahihi ni muhimu sana kuzuia wizi wa bidhaa na kuongeza ufanisi wa mauzo. Kwa mujibu wa mahitaji ya mtaji na mipango ya kibiashara, muundo wa fidia kwa mfanyakazi mmoja utafuata mkakati wa fidia jumuishi unaogusa mshahara wa msingi, posho za kila siku, na bonasi ya ufanisi.⁶

Mshahara wa msingi utakuwa TZS 120,000 kwa mwezi. Kiasi hiki kinasaidia kulinda mtaji wa uendeshaji wa biashara na kuhakikisha gharama za kudumu (fixed costs) haziwi mzigo mkubwa hasa katika miezi ya mwanzo ya biashara ambapo wateja wanakuwa bado hawajajengeka. Hata hivyo, katika mazingira ya kiuchumi ya sasa, mshahara huu pekee hautoshelezi kumfanya mfanyakazi ajitume kwa kiwango cha juu na kuwa mwaminifu.⁶

Kufidia hilo, mfumo utajumuisha posho ya chakula ya kila siku (Daily Food Allowance). Mfanyakazi atapewa posho ya TZS 4,000 kwa kila siku anayofika kazini. Kwa makadirio ya siku 26 za kazi kwa mwezi (ukitoa siku nne za mapumziko), hii inatafsiriwa kama TZS 104,000 za ziada ambazo zinatolewa kwa mfumo wa kila siku. Faida ya kimkakati ya mfumo huu ni kuwa unamhakikishia mfanyakazi uhakika wa chakula na nauli ya kila siku, hivyo kuondoa kishawishi cha kuchukua pesa za mauzo kinyemela kutatua matatizo madogo madogo ya kila siku.⁹

Kichocheo kikuu cha ukuaji wa biashara kitakuwa ni mfumo wa Bonasi ya Mauzo ya Juu (Tiered Sales Bonus Structure). Ili kumpa mfanyakazi umiliki wa kimawazo wa biashara (psychological ownership) na kumhamasisha kutafuta wateja badala ya kukaa ofisini kusubiri, kutakuwa na viwango vya mauzo vyenye tuzo za kifedha.⁷ Lengo la msingi la mauzo kwa siku litawekwa kuwa TZS 150,000. Ikiwa mfanyakazi atavuka lengo hili na kufanya mauzo ya kati ya TZS 150,000 hadi TZS 250,000, atapata kamisheni ya asilimia mbili (2%) kwa kiasi chochote kilichozidi TZS 150,000. Zaidi ya hapo, ikiwa mauzo yatazidi TZS 250,000 kwa siku, asilimia ya bonasi itaongezeka na kuwa asilimia tatu (3%) kwa kiasi kilichozidi.

Kwa mfano, kama mfanyakazi anauza TZS 350,000 kwa siku, atapata asilimia 2 ya TZS 100,000 ya kwanza (TZS 2,000) na asilimia 3 ya TZS 100,000 ya pili (TZS 3,000), na kufanya jumla ya bonasi ya siku hiyo kuwa TZS 5,000 papo hapo, kando na posho yake ya chakula. Mfumo huu unasukuma mauzo juu, unamfanya mfanyakazi ahakikishe duka linafunguliwa mapema na kufungwa kuchelewa, na unalinda maslahi ya mwekezaji kwa kuhakikisha bonasi inalipwa tu wakati faida imepatikana.⁷

Mchanganuo wa Mtaji na Gharama za Kuanzisha Biashara

Mtaji wa TZS 20,000,000 uliopo unapaswa kugawanywa kwa umakini wa hali ya juu ili kufidia kodi ya jengo, ukarabati na uwekaji wa rafu, ununuzi wa leseni, kufuata sheria za kikodi, kuweka akiba ya uendeshaji (working capital), na mwishowe ununuzi wa akiba ya bidhaa (initial inventory).

Kodi ya Pango na Ukarabati wa Eneo la Biashara

Soko la majengo ya kibiashara eneo la Morogoro mjini linaushindani. Kwa kodi ya fremu ya TZS 350,000 kwa mwezi, ni kawaida kwa wenye nyumba nchini Tanzania kuhitaji malipo ya kodi ya miezi sita (6) hadi mwaka mmoja kuanzia. Mkakati bora wa kulinda ukwasi (cash flow) ni kujadiliana na kulipa kodi ya miezi sita, ambayo itagharimu jumla ya TZS 2,100,000. Baada ya kulipia fremu, kutahitajika ukarabati mdogo ikiwemo kupaka rangi upya, kuweka milango imara ya chuma (grills) kwa ajili ya usalama dhidi ya wizi, na kutengeneza bango kubwa lenye mwanga (illuminated signboard) litakalotambulisha biashara. Gharama hizi za ukarabati na utambulisho zinakadiriwa kuchukua kiasi cha TZS 600,000.

Usanifu wa Rafu za Duka (Fremu za Chuma na Mbao)

Duka la spea linahitaji mfumo imara sana wa rafu kutokana na tofauti kubwa ya uzito na ukubwa wa spea mbalimbali. Spea kama kasha la injini, bloku za silinda, na rimu ni nzito sana, wakati spea kama balbu, vioo, na nati ni nyepesi lakini zinahitaji vyumba vidogo vidogo ili zisipotee. Kuna chaguzi mbili kuu za kutengeneza rafu hizi.

Chaguo la kwanza ni kutumia fremu za chuma kikamilifu (Metal Racks). Rafu za chuma zina faida ya kuwa imara sana, zinadumu kwa muda mrefu bila kuchakaa, haziwezi kushambuliwa na wadudu kama mchwa, na zina uwezo wa kubeba spea nzito sana bila kupinda. Hata hivyo, gharama za kulehemu (welding) na ununuzi wa nondo na mabati ya chuma ni kubwa sana. Kufunga rafu za chuma kuzunguka duka la wastani kunaweza kugharimu kati ya TZS 1,500,000 hadi TZS 2,000,000.

Chaguo la pili ni kutumia mbao (Wooden Shelves). Rafu za mbao ni za bei nafuu na zina mwonekano mzuri kwa upangaji wa vikasha vya spea ndogondogo. Licha ya unafuu wake, zina hatari kubwa ya kushambuliwa na mchwa, zinaweza kuoza ikiwa duka lina unyevu, na haziwezi kuhimili uzito uliokithiri wa vifaa vizito vya chuma kwa muda mrefu. Gharama zake zinaweza kuwa kati ya TZS 600,000 hadi TZS 800,000.

Mkakati unaopendekezwa kwa matumizi bora ya mtaji ni Mfumo Mseto (Hybrid Shelving Model). Mfumo huu unahusisha kujenga msingi na nguzo kuu za rafu pamoja na sakafu za chini kwa kutumia vyuma vizito ili kuhimili spea nzito, huku sehemu za juu na vyumba vidogo vidogo vya kuhifadhi vifaa vyepesi vikitengenezwa kwa mbao ngumu zilizotibiwa dhidi ya mchwa (treated wood) au mbao za MDF. Mfumo huu utagharimu wastani wa TZS 1,200,000 ukijumuisha ufundi, lakini utatoa uimara unaohitajika huku ukilinda bajeti.

Leseni za Serikali, Vibali na Mashine ya EFD

Ili kufanya biashara bila bughudha za kisheria, mwekezaji lazima atimize matakwa yote ya Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA) na Halmashauri ya Manispaa ya Morogoro.

Kwa upande wa usajili wa Halmashauri, Mwongozo wa Ada za Leseni unaonyesha kuwa biashara ya rejareja ya vipuri vya pikipiki (Selling spare parts - Motor Cycles Retail) ndani ya

eneo la Jiji au Manispaa inatozwa ada ya Leseni Kuu (Principal License) ya TZS 120,000 kwa mwaka.¹¹ Ada zingine ndogondogo za usajili, upimaji wa afya na usalama mahali pa kazi (OSHA), na cheti cha Zimamoto zinakadiriwa kuchukua TZS 150,000.

Tofauti na leseni ya Manispaa, takwa kubwa zaidi la kisheria linalohitaji mtaji ni kodi na udhibiti wa Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA). Kwa mujibu wa miongozo ya hivi karibuni ya TRA, wafanyabiashara wote katika sekta teule zikiwemo duka la vipuri (Spare Parts) wanatakiwa kutumia mashine ya Kielektroniki ya Kutoa Risiti (Electronic Fiscal Device - EFD).¹³ Sheria inataka mashine hizi ziwe na toleo jipya la mfumo wa Protocol 2.1 unaunganishwa moja kwa moja na mfumo ya TRA ili kurahisisha makadirio ya kodi.¹⁴ Mashine hizi zinanunuliwa kutoka kwa mawakala walioidhinishwa na TRA na gharama zake, ingawa zinatofautiana kulingana na aina ya kifaa na msambazaji, kwa wastani hugharimu TZS 750,000 kwa matumizi ya duka la rejareja.¹⁴ Ni hatari sana kisheria kuendesha biashara bila mashine hii, na Sheria ya Fedha ya 2025 inasisitiza faini kubwa au hata vifungo kwa wanaokwepa kutumia mfumo hii ya kielektroniki.¹³

Jedwali la Mchanganuo wa Mtaji Mkuu (Tathmini ya Kifedha)

Jedwali lifuatalo linaonyesha mgawanyo halisi wa uwekezaji wa TZS Milioni 20 kwa ajili ya kuanza uendeshaji kamili wa biashara:

Na.	Kifungu cha Matumizi (Capital Expenditure)	Makadirio ya Gharama (TZS)	Ufafanuzi wa Kimkakati
1	Kodi ya Pango (Miezi 6)	2,100,000	TZS 350,000 kwa mwezi; kuhakikisha utulivu wa miezi ya mwanzo bila usumbufu wa kodi.
2	Ukarabati wa Fremu & Bango	600,000	Kuweka milango ya chuma ya usalama, rangi, na bango lenye mwanga kuvutia wateja.
3	Mfumo wa Rafu (Mseto wa Chuma na Mbao)	1,200,000	Kutengeneza rafu imara za vyuma chini na mbao juu kuhimili uzito na kuweka unadhifu.
4	Mashine ya EFD (TRA Protocol 2.1)	750,000	Takwa la lazima kisheria kutoa risiti ili kuepuka faini za usimamizi wa kodi. ¹⁴
5	Leseni ya Biashara	120,000	Ada rasmi ya mwaka kwa biashara ya

	(Manispaa ya Morogoro)		rejareja ya spea za pikipiki. ¹¹
6	Vibali Vingine (TIN, Zimamoto, OSHA)	150,000	Usajili wa kisheria na ukaguzi wa usalama wa eneo la biashara.
7	Mtaji Akiba wa Uendeshaji (Working Capital)	1,080,000	Akiba kwa ajili ya kulipa mshahara wa kwanza, posho, umeme, na dharura za miezi ya awali.
8	Mtaji wa Kununua Spea (Initial Inventory)	14,000,000	Kiasi kilichosalia ambacho kitaelekezwa asilimia 100 katika kununua mzigo wa kuanzia.
Jumla	Jumla Kuu ya Mtaji (Total Capital)	20,000,000	Mtaji wote umetumiwa kwa usawa kuhakikisha ufanisi.

Baada ya kutoa gharama zote za uanzishaji, kiasi cha TZS 14,000,000 kinasalia mahususi kwa ajili ya kununua akiba ya bidhaa (inventory) ya kuweka dukani. Kiasi hiki kinatosha kabisa kununua mzigo wa kutosha kutoka kwa wasambazaji wakuu wa jumla walio Dar es Salaam kama vile MeTL (wasambazaji wa Bajaj), RTA Group, Apsonic/Sincerity, na Sunbeam Auto, ambao husambaza spea nchi nzima.⁵

Uchambuzi na Mkakati wa Mzunguko wa Spea (Inventory Dynamics)

Faida katika biashara yoyote ya rejareja inatokana moja kwa moja na uwezo wa kudhibiti mzunguko wa bidhaa dukani. Mtaji uliobebwa kwenye bidhaa ambazo hazinunuliwi haraka huitwa mtaji mfu (dead capital). Ili kufanya bajeti ya Milioni 14 iwe yenye tija, ununuzi wa spea unapaswa kufuata mgawanyo wa kitaalam ujulikanao kama FSN (Fast, Slow, and Non-moving/Average items).¹⁸

Mkakati unapendekeza asilimia 60 ya mtaji wa bidhaa uelekezwe kwenye spea zinazotoka kwa kasi (Fast-Moving Items). Hizi ni spea zinazochakaa haraka kutokana na matumizi ya kila siku, uzito wa mizigo, na ubora wa barabara.²⁰ Faida (profit margin) kwa kila bidhaa inaweza kuonekana ndogo kwa jicho la kawaida, lakini faida hujengwa kwenye mzunguko wa haraka. Mfano mzuri ni matairi; kutokana na barabara za Morogoro, wastani wa kubadilisha tairi kwa bodaboda ni kila baada ya miezi minne hadi mitano.²⁰ Vilevile, vilainishi vya injini hubadilishwa karibu kila baada ya wiki moja au mbili kutegemeana na umbali ambao pikipiki inasafiri kila siku. Kwa kuwa pikipiki nyingi mkoani humo hubeba mizigo mizito milimani, vitu kama minyororo,

sproketi, na breki huliwa na kwisha kwa kasi ya ajabu.¹

Asilimia 30 ya mtaji inapaswa kuelekezwa kwenye spea za mzunguko wa wastani (Average-Moving Items). Hizi ni bidhaa ambazo zinanunuliwa, lakini si kwa utaratibu wa kila siku. Mteja anaweza kuzinunua mara moja kwa mwaka, au mara tu baada ya kupata ajali ndogo inayoharibu muonekano wa pikipiki.²¹ Spea hizi ni kama vile betri zinazodumu kwa muda mrefu, shokabzoba, taa za mbele, voo vya pembeni, na mikanda ya siti.²⁰

Asilimia 10 tu ya mtaji inapaswa kununua spea zinazotoka taratibu sana (Slow-Moving Items). Hizi ni spea zenye gharama kubwa sana, ambazo haziharibiki mara kwa mara labda tu itokee ajali kubwa iliyoharibu pikipiki nzima au injini iharibike kabisa.²¹ Kuweka pesa nyingi kwenye spea hizi kunapunguza uwezo wa duka kununua vitu vinavyoleta faida ya kila siku.²² Bidhaa hizi ni pamoja na kasha zima la injini (Crankcase), sura kuu ya pikipiki (Chassis/Frame), rimu nzima za matairi, na vichwa vya silinda.²⁴ Inapendekezwa kuwa badala ya kujaza spea hizi dukani, mwekezaji anaweza kujenga uhusiano mzuri na mawakala wakubwa wa jumla, ili mteja anapohitaji, spea hizo ziweze kuagizwa kutoka Dar es Salaam au mawakala wengine wakubwa wa Morogoro mjini na kumfikia mteja ndani ya siku moja.

Orodha ya Kina ya Spea 300+ na Mwongozo wa Ununuzi

Kufanikisha ununuzi wa spea unaoakisi mahitaji halisi ya soko la Morogoro, orodha ifuatayo inajumuisha vifaa walau 300, vikiwa vimegawanywa kulingana na mifumo mikuu ya pikipiki. Orodha hii inaangazia chapa zinazoongoza ambazo ni Haojue, Sinoray, Boxer, na TVS.¹ Kila spea imewekewa jina la Kiswahili na Kiingereza ili kurahisisha mawasiliano na waagizaji, pamoja na kundi lake la kimzunguko (FSN) na maelezo ya kiufundi yanayoathiri soko lake.

1. Mfumo wa Ndani wa Injini (Engine Internal Components)

Injini ndiyo moyo unaoendesha pikipiki. Ingawa baadhi ya sehemu zake kubwa hazitoki mara kwa mara, vipuri vya ndani vinavyohusika na mwako (combustion) vinachakaa kwa kasi na vinahitaji kubadilishwa kila wakati wa marekebisho ya injini (engine overhaul).²³

Na.	Jina la Kiswahili	Jina la Kiingereza	Kundi (FSN)	Maelezo ya Kimkakati Soko la Morogoro
1	Bloku ya Silinda	Cylinder Block	Taratibu	Sehemu kuu ya injini, hubadilishwa tu injini inapokufa kabisa.
2	Kichwa cha	Cylinder	Taratibu	Huharibika mara chache; huhusisha

	Silinda	Head	u	gharama kubwa.
3	Piston (Pistoni)	Piston	Kasi	Huchakaa kwa msuguano kutokana na joto kali na ukosefu wa vilainishi.
4	Ringo za Piston	Piston Rings	Kasi	Hubadilishwa kila injini inapotoa moshi mweupe kupunguza ulaji mafuta.
5	Pini ya Piston	Piston Pin	Wasta ni	Huunganisha piston na fimbo ya crank, hulegea kadri muda unavyosonga.
6	Gasketi ya Kichwa	Cylinder Head Gasket	Kasi	Hubadilishwa kila mara injini inapofunguliwa ili kuzuia kuvuja kwa presha.
7	Gasketi ya Bloku	Cylinder Block Gasket	Kasi	Ni ya lazima kufunga upya kuzuia uvujaji wa oil ya injini.
8	Seti Kamili ya Gasketi	Full Gasket Kit	Kasi	Hununuliwa sana na mafundi wakati wa kufanya 'overhaul' ya pikipiki.
9	Vavu za Kuingiza Hewa	Intake Valve	Kasi	Huchomeka kutokana na joto; husababisha pikipiki kukosa nguvu mlimani.
10	Vavu za Kutoa Moshi	Exhaust Valve	Kasi	Hukabiliwa na joto kali zaidi kuliko vavu za kuingiza, hivyo kuharibika mapema.
11	Sili za Vavu (Oil Seals)	Valve Seals	Kasi	Zikiharibika hupitisha oil kwenye chumba cha mwako, zinatoka kila siku.
12	Cheche / Plagi	Spark Plug	Kasi	Huharibika haraka kutokana na uchafu wa mafuta; bei nafuu sana.
13	Kikofia cha Plagi	Spark Plug Cap	Kasi	Hupasuka kutokana na joto na kuruhusu maji kuingia, husababisha pikipiki kuzima.

14	Kamu Shafti	Camshaft	Wasta ni	Hudhibiti vavu, huchakaa endapo pikipiki inakosa oil kwa muda mrefu.
15	Mnyororo wa Taimingi	Timing Chain	Kasi	Hutanuka na kupiga kelele kadri pikipiki inavyotumika kubeba mizigo.
16	Rola za Taimingi	Timing Chain Rollers	Kasi	Hubadilishwa sambamba na mnyororo ili injini iwe tulivu bila kelele.
17	Kamba ya Taimingi	Timing Chain Tensioner	Wasta ni	Husaidia kukaza mnyororo, ikilegea husababisha kelele kwenye injini.
18	Mikono ya Vavu	Rocker Arms	Wasta ni	Husukuma vavu; msuguano huipunguza kimo ikikosa vilainishi.
19	Pini ya Rocker Arm	Rocker Arm Shaft	Taratibu	Haiharibiki mara kwa mara ila inahitajika kuwa na akiba ndogo.
20	Krankisahafti Kamili	Crankshaft Assembly	Taratibu	Bei yake ni kubwa, hubadilishwa injini inapogonga chini kwa kukosa oil.
21	Fimbo ya Krank	Connecting Rod	Wasta ni	Kazi nzito ya kubeba mizigo milimani huweza kuipinda.
22	Beeringi za Crankshaft	Crankshaft Bearings	Wasta ni	Zikifa zinasababisha mtetemo mkubwa na kelele kwenye injini.
23	Kasha la Injini Kushoto	Crankcase LH	Taratibu	Hubadilishwa tu inapotokea ajali na kupasua injini, ni mtaji mfu.
24	Kasha la Injini Kulia	Crankcase RH	Taratibu	Ghali sana, bora kuagiza kutoka kwa msambazaji mkubwa mteja akihitaji.
25	Kifuniko cha Injini (L)	Crankcase Cover LH	Taratibu	Hulinda mfumo wa sumaku, hukwaruzwa wakati wa kuanguka lakini hakipasuki ovyo.

26	Kifuniko cha Injini (R)	Crankcase Cover RH	Taratibu	Hulinda clachi, kinaweza kupasuka pikipiki ikidondoka vibaya.
27	Pampu ya Mafuta	Oil Pump	Wastani	Muhimu kwa kusambaza vilainishi; ikifa injini yote inaharibika.
28	Gia ya Pampu ya Mafuta	Oil Pump Gear	Wastani	Huendesha pampu, meno yake huchakaa kadri muda unavyokwenda.
29	Kichujio cha Mafuta	Oil Filter / Strainer	Kasi	Husafisha vilainishi; kinapaswa kubadilishwa kila unapobadili oil.
30	O-Ring za Kichujio	Filter O-Rings	Kasi	Raba ndogo zinazozuia oil isivuje kwenye kifuniko cha kichujio.
31	Kabureta	Carburetor Assembly	Wastani	Huchanganya mafuta na hewa; ikiziba sana wateja hupendelea kununua mpya.
32	Kiti cha Kabureta	Carburetor Insulator	Kasi	Raba inayounganisha kabureta na injini; hupasuka kwa joto na kupitisha hewa mbaya.
33	Pini ya Kabureta	Carburetor Float Valve	Wastani	Zikiharibika husababisha pikipiki kumwaga mafuta kupitia kabureta.
34	Kichujio cha Hewa	Air Filter Element	Kasi	Morogoro ina maeneo yenye vumbi; kichujio hiki kinapaswa kubadilishwa mara kwa mara.
35	Box la Kichujio Hewa	Air Cleaner Box	Taratibu	Kasha la plastiki; haliharibiki isipokuwa kwa ajali.
36	Bomba la Kichujio Hewa	Air Filter Hose Pipe	Wastani	Mpira huu huharibika kwa joto na kukata, na kuruhusu vumbi kuingia injini.
37	Bomba la	Breather	Wasta	Huondoa hewa yenye presha ndani ya

	Kupumulia	Pipe	ni	injini; hukatika kwa joto.
38	Mfuniko wa Tappet	Tappet Cover	Wasta ni	Kifuniko cha juu cha injini kulinda vavu; uzi wake (threads) huharibika mafundi wakikaza sana.
39	Nut za Tappet	Adjusting Nuts	Wasta ni	Hutumika kurekebisha mlilo wa vavu, hupotea au kulika.
40	Gasketi ya Tappet	Tappet Cover Gasket	Kasi	Raba ya kuzuia oil isivuje kwa juu; huharibika kila injini ikifunguliwa.
41	Oil Seal Kamili (Seti)	Complete Oil Seal Kit	Kasi	Seti ya raba kuzuia uvujaji wa vilainishi katika maeneo yote ya injini.
42	Oil Seal ya Starter	Kick Starter Oil Seal	Kasi	Inaharibika haraka kwa sababu ya matumizi ya mara kwa mara ya kick starter.
43	Oil Seal ya Gia	Gear Shaft Oil Seal	Kasi	Msuguano wa kubadili gia huharibu sili hii na kusababisha uvujaji.
44	Oil Seal ya Sproketi	Countershaft Oil Seal	Kasi	Eneo hili hukusanya mchanga na kuharibu sili, oil humwagika sana hapa.
45	Magati ya Injini Mbele	Engine Bracket Front	Taratibu	Vyuma vinavyoshikilia injini; havikatiki kirahisi isipokuwa kwa ajali mbaya.
46	Magati ya Injini Nyuma	Engine Bracket Rear	Taratibu	Hudumu kwa muda mrefu; uhitaji ni mdogo sana.
47	Bolt za Injini	Engine Mounting Bolts	Wasta ni	Hulegea na kuanguka kutokana na mtetemo mkubwa wa pikipiki za mizigo.
48	Feni ya	Cooling	Wasta	Kwa pikipiki zenye mfumo wa kupooza

	Kupooza	Fan (if any)	ni	kwa upepo wa feni; hupasuka.
49	Sensa ya RPM	RPM Sensor	Taratibu	Kifaa cha kielektroniki; hakiharibiki mara kwa mara isipokuwa mfumo wa umeme ukipata shoti.
50	Vilainishi (Oil 1L/800ml)	Engine Oil	Kasi	Bidhaa inayoingiza pesa kila siku. Bodaboda hubadili oil kila baada ya wiki 1-2.

2. Mfumo wa Clachi na Usambazaji Nguvu (Clutch & Transmission)

Huu ni mfumo unaohamisha nguvu kutoka kwenye injini kwenda kwenye matairi. Kuendesha pikipiki kwenye milima ya Uluguru kukiwa na mizigo mizito kunaweka shinikizo kubwa kwenye mfumo mzima wa clachi na gia, na kufanya vifaa hivi kununuliwa kwa wingi.²³

N a.	Jina la Kiswahili	Jina la Kiingereza	Kundi (FSN)	Maelezo ya Kimkakati Soko la Morogoro
51	Sahani za Clachi (Fiber)	Clutch Friction Plates	Kasi	Zinaungua haraka sana bodaboda wanapovuta pikipiki mlimani na abiria.
52	Bamba la Chuma la Clachi	Clutch Steel Plates	Wastani	Husaidiana na sahani za fiber; nazo huliwa lakini si haraka kama fiber.
53	Nyumba ya Clachi (Basket)	Clutch Housing/Basket	Taratibu	Nyumba kubwa ya chuma inayoshikilia sahani; hudumu muda mrefu.
54	Kituo cha Clachi	Center Clutch	Wastani	Hubadilishwa panapokuwa na chakavu uliokithiri unaosababisha clachi kuteleza.
55	Bamba la Mgandamizo	Clutch Pressure Plate	Wastani	Hukandamiza sahani za clachi; huvunjika wakati mwingine kutokana na presha.

56	Springi za Clachi	Clutch Springs	Kasi	Zikilegea, pikipiki hukosa nguvu ya kuvuta mzigo mlimani; zinatoka sana.
57	Rola ya Clachi (Push Rod)	Clutch Push Rod	Wastani	Fimbo inayosukuma clachi; huchakaa kwenye ncha zake kutokana na msuguano.
58	Kebo ya Clachi	Clutch Cable	Kasi	Zinakumbwa na hatari kubwa ya kukatika kutokana na matumizi ya kila mara mikononi.
59	Mkono wa Clachi (Juu)	Clutch Lever	Kasi	Huvunjika kirahisi pikipiki inapoanguka upande wa kushoto; inanunuliwa sana.
60	Kifuniko cha Mkono Clachi	Clutch Lever Bracket	Wastani	Nyumba inayoshikilia mkono wa clachi kwenye usukani; inaweza kupasuka.
61	Adjuster ya Kebo	Clutch Cable Adjuster	Kasi	Nati inayotumika kukaza kebo; uzi wake huliwa kwa kukazwa mara kwa mara.
62	Gia Kuu	Main Transmission Shaft	Taratibu	Shafti kubwa ndani ya injini; inaharibika tu endapo pikipiki inakosa vilainishi.
63	Countershaft	Countershaft	Wastani	Shafti inayosukuma sproketi ya mbele; meno yake yanaweza kuliwa na sproketi mbovu.
64	Seti Kamili ya Gia	Transmission Gear Set	Taratibu	Ghali sana; wateja hununua zikiwa zimevunjika ndani ya injini.
65	Gia ya Kwanza	1st Gear Pinion	Taratibu	Huvunjika mara chache sana kutokana na uzito wa pikipiki wakati wa kuondoka.
66	Gia ya Pili	2nd Gear Pinion	Taratibu	Ina uimara mkubwa, si bidhaa inayonunuliwa kila siku.

67	Gia ya Tatu	3rd Gear Pinion	Taratibu	Mzunguko wake wa kutoka dukani ni mdogo mno.
68	Gia ya Nne	4th Gear Pinion	Taratibu	Mzunguko wake wa kutoka dukani ni mdogo mno.
69	Gia ya Tano	5th Gear Pinion	Taratibu	Mzunguko wake wa kutoka dukani ni mdogo mno.
70	Pini za Kubadili Gia	Gear Shift Forks	Wastani	Zinalika kwa msuguanano kadri bodaboda anavyobadilisha gia mara kwa mara.
71	Ngoma ya Gia	Gear Shift Drum	Taratibu	Inadhibiti pini za gia; ni chuma kigumu ambacho hakiharibiki ovyo.
72	Pedali ya Kubadili Gia	Gear Shift Pedal	Kasi	Inapinda au kuvunjika kila pikipiki inapoanguka upande wa kushoto; ni bidhaa muhimu.
73	Shafti ya Pedali ya Gia	Gear Shift Shaft	Wastani	Kama pedali ikigonga chini kwa nguvu, shafti hii hupinda na kusababisha ugumu wa kubadili gia.
74	Springi ya Kurudisha Gia	Gear Return Spring	Kasi	Hukatika ndani ya injini; pikipiki inashindwa kurudi kwenye gia tupu (neutral).
75	Kick Starter Kamili	Kick Starter Assembly	Wastani	Hununuliwa nzima pale mfumo wa kuwasha kwa mguu unapoharibika sana.
76	Pedali ya Kick Starter	Kick Starter Lever	Kasi	Splines (meno) yaliyoshika kwenye shafti yanalika haraka na kufanya pedali izunguke tupu.
77	Raba ya Kick Starter	Kick Starter Rubber	Kasi	Mpira huu huisha haraka sana kutokana na msuguanano na viatu vya mwendeshaji.

78	Gia ya Kick Starter	Kick Starter Gear/Pinion	Wasta ni	Meno yanavunjika pale bodaboda anapopiga kick kwa nguvu isiyo ya kawaida.
79	Springi ya Kick Starter	Kick Starter Spring	Kasi	Hukatika mara kwa mara na kufanya pedali ishindwe kurudi juu baada ya kupigwa.
80	Kifunga Kick Starter	Kick Starter Circlip	Wasta ni	Clip ndogo inayozuia gia isitoke; hupotea wakati mafundi wanafungua injini.
81	Sproketi ya Mbele	Front Sprocket	Kasi	Meno yake huchongeka na kuwa makali kama kisu kutokana na mizigo, lazima ibadilishwe.
82	Bamba la Kufunga Sproketi	Sprocket Retainer Plate	Kasi	Bamba dogo linalozuia sproketi isitoke; hulika haraka.
83	Bolt za Sproketi Mbele	Front Sprocket Bolts	Kasi	Hulegea na kuanguka zenyewe kutokana na mtetemo mkali barabarani.
84	Mnyororo wa Kuendesha	Drive Chain	Kasi	Hutanuka kutokana na kuvuta mizigo; ukatika barabarani unasababisha ajali.
85	Kufuli ya Mnyororo	Chain Link/Lock	Kasi	Vifungo hivi hununuliwa sana kama akiba na waendesha pikipiki ili kujiokoa wakiwa porini.
86	Sproketi ya Nyuma	Rear Sprocket	Kasi	Inafanya kazi sambamba na ile ya mbele, meno yake yakiisha inanza kuchomoka mnyororo.
87	Seti ya Mnyororo	Chain & Sprocket Kit	Kasi	Kuuza seti nzima ndio pendekezo kuu la mafundi ili kurefusha maisha ya vipuri.

88	Hubu ya Sproketi Nyuma	Rear Sprocket Hub	Wasta ni	Nyumba inayosikilia sproketi ya nyuma; hupasuka zikifungwa nati vibaya.
89	Raba za Hubu	Rear Hub Dampers	Kasi	Zinalainisha mpigo wa mnyororo; zinaisha haraka na kusababisha mnyororo kupiga kelele ("kwaa kwaa").
90	Bearingi ya Hubu	Hub Bearing	Kasi	Ikiisha, sproketi inacheza na inasababisha mnyororo kuchomoka mara kwa mara.
91	Kifuniko cha Mnyororo Juu	Chain Cover Upper	Wasta ni	Hulinda mnyororo dhidi ya vumbi na maji; huvunjika.
92	Kifuniko Mnyororo Chini	Chain Cover Lower	Wasta ni	Hufunika mnyororo kwa chini; hukatwa na mnyororo uliolegea.
93	Kirekebisha Mnyororo	Chain Adjuster	Kasi	Hutumika kukaza mnyororo; uzi wake huliwa haraka sana.
94	Slaida ya Mnyororo	Chain Slider Rubber	Kasi	Mpira unaozuia mnyororo usile chuma cha 'swing arm'; unatoka kwa wingi.
95	Gia ya Speedometer	Speedometer Gear Drive	Kasi	Iko kwenye tairi la mbele; ikiingia maji inaacha kuzunguka na kukata kebo.
96	Washer za Gia ya Tairi	Wheel Gear Washers	Kasi	Zinalinda gia isisagike na hubu ya tairi.
97	Pini ya Clachi (Lower)	Lower Clutch Pin	Wasta ni	Huunganisha kebo na injini kwa chini.
98	Bolt za Nyumba ya Clachi	Clutch Housing Bolts	Wasta ni	Bolts zinazokaza springi za clachi.

99	Roller za Taimingi ndogo	Small Timing Rollers	Kasi	Husaidia mnyororo mdogow wa taimingi.
100	Nati ya Kufunga Clachi	Clutch Center Nut	Wastani	Nati maalum ya kufunga kituo cha clachi.

3. Mfumo wa Umeme, Taa na Vihisi (Electrical Systems & Lighting)

Mfumo huu ni miongoni mwa mifumo inayokumbwa sana na hitilafu kutokana na miundombinu mibovu, maji wakati wa mvua, na vumbi. Balbu na swichi ni bidhaa za mauzo ya kila siku.²³

Na.	Jina la Kiswahili	Jina la Kiingereza	Kundi (FSN)	Maelezo ya Kimkakati Soko la Morogoro
101	Betri (12V)	Battery (12V)	Kasi	Bidhaa yenye faida kubwa. Bodaboda nyingi hutumia umeme mwingi kwa taa za mapambo na honi kubwa, hivyo betri hufa mapema.
102	Waya Mkuu wa Umeme	Main Wiring Harness	Wastani	Inanunuliwa wakati mfumo mzima ukipata shoti na kuungua.
103	Coil ya Kuzalisha Umeme	Stator Coil/Magnet o	Wastani	Huzalisha umeme injini inapozunguka; ikiungua pikipiki inashindwa kuchaji betri.
104	Magneto / Flywheel	Rotor / Flywheel	Taratibu	Chuma kinachozunguka coil; hakiharibiki mara kwa mara.
105	CDI Unit (Ubongo)	CDI Unit	Kasi	Inadhibiti mfumo wa cheche; ikiingia maji inakufa na pikipiki haiwaki.
106	Regulator (Chaja)	Voltage Regulator/Rectifier	Kasi	Hubadilisha mkondo wa umeme kwenda kwenye betri; inaungua mara nyingi.

107	Coil ya Plagi	Ignition Coil	Kasi	Hukuza umeme kuwasha plagi; ikipata joto sana inashindwa kufanya kazi vizuri.
108	Moto wa Starter	Starter Motor	Wasta ni	Pikipiki inashindwa kuwaka kwa kubonyeza kitufe ikiwa motor hii inakufa.
109	Brashi za Starter	Starter Carbon Brushes	Kasi	Ndani ya motor ya starter kuna makaa yanayolika; haya hununuliwa na kubadilishwa badala ya kununua motor nzima.
110	Rilei ya Starter	Starter Solenoid/Relay	Wasta ni	Inapitisha umeme mwingi kutoka kwenye betri kwenda kwenye starter; inaharibika kwa shoti.
111	Rilei ya Taa za Ishara	Indicator Flasher Relay	Kasi	Inafanya taa ziweze kupepesa (blinking); ikiungua taa zinawaka mfululizo au kuzima.
112	Swichi Kuu (Ufunguo)	Main Ignition Lock	Wasta ni	Mahali pa kuweka ufunguo kuwasha pikipiki; hubadilishwa ufunguo ukipotea au ikiharibika.
113	Seti Kamili ya Makufuli	Complete Lock Set	Wasta ni	Seti yenye ufunguo wa injini, tanki la mafuta, na siti.
114	Swichi ya Mkono wa Kulia	Right Handlebar Switch	Kasi	Ina kitufe cha starter na taa; inaingia vumbi na maji na kuacha kufanya kazi.
115	Swichi ya Mkono Kushoto	Left Handlebar Switch	Kasi	Ina kitufe cha honi na taa za ishara; hutumika sana hivyo inaharibika haraka.
116	Kitufe cha Honi	Horn Button	Kasi	Kitufe kimoja kimoja kinachonunuliwa kubadili kilichoharibika kwenye swichi kuu.

117	Honi za Pikipiki	Horn	Kasi	Waendesha bodaboda wanapenda honi zenye sauti kubwa, mara nyingi hununua mpya kuboresha pikipiki zao.
118	Kitufe cha Starter	Starter Button	Kasi	Hufeli kutokana na matumizi ya kila mara kila wakati pikipiki inapowashwa.
119	Kitufe cha Taa za Ishara	Indicator Switch	Kasi	Huvunjika kirahisi kwa sababu ni plastiki nyepesi.
120	Taa Kuu ya Mbele	Headlight Assembly	Wasta ni	Seti nzima ya taa ya mbele; huvunjika wakati wa ajali au kudondoka kwa pikipiki.
121	Kioo cha Taa ya Mbele	Headlight Glass/Lens	Wasta ni	Wateja hupendelea kununua kioo tupu iwapo kimepasuka badala ya seti nzima.
122	Balbu ya Taa ya Mbele	Headlight Bulb	Kasi (Sana)	Hii ni bidhaa inayotoka kila siku. Zinaungua sana kutokana na mitikisiko ya barabara.
123	Soketi ya Taa ya Mbele	Headlight Socket/Holder	Kasi	Inayeyuka kutokana na joto kali la balbu na inabidi ibadilishwe.
124	Taa ya Nyuma	Taillight Assembly	Wasta ni	Inavunjika pale pikipiki inapoongwa kwa nyuma na gari au pikipiki nyingine.
125	Balbu ya Taa ya Nyuma	Taillight/Brake Bulb	Kasi	Balbu zenye pini mbili (mwanga wa kawaida na wa breki); zinaungua sana.
126	Kioo cha Taa ya Nyuma	Taillight Lens	Wasta ni	Kioo chekundu kinachofunika balbu ya nyuma.
127	Taa za	Front Left	Kasi	Huvunjika karibu kila mara pikipiki

	Ishara (Mbele L)	Indicator		inapoanguka ubavu wa kushoto.
128	Taa za Ishara (Mbele R)	Front Right Indicator	Kasi	Huvunjika pikipiki inapoanguka ubavu wa kulia.
129	Taa za Ishara (Nyuma L)	Rear Left Indicator	Kasi	Zinaathiriwa sana na abiria wanaopanda na kushuka.
130	Taa za Ishara (Nyuma R)	Rear Right Indicator	Kasi	Zinaathiriwa sana na abiria wanaopanda na kushuka.
131	Balbu za Taa za Ishara	Indicator Bulbs	Kasi	Ndogo lakini zinaungua mara kwa mara kutokana na shoti kwenye mfumo.
132	Swichi ya Breki Mbele	Front Brake Switch	Kasi	Inakaa kwenye mkono wa breki; inawasha taa ya nyuma unapofunga breki. Inaingia maji na kufeli.
133	Swichi ya Breki Nyuma	Rear Brake Switch	Kasi	Inavutwa na springi kwenye pedali ya chini; hukatika au kuingia uchafu.
134	Swichi ya Kuonyesha a Gia	Gear Display Switch	Wasta ni	Inapeleka taarifa kwenye saa ya mbele kuonyesha pikipiki ipo gia namba ngapi.
135	Sensa ya Mafuta	Fuel Level Sensor	Wasta ni	Ipo ndani ya tanki; ikiharibika mshale wa mafuta hausomi.
136	Saa ya Mwendo (Speedo)	Speedometer Assembly	Wasta ni	Hupasuka kwenye ajali; ni bidhaa yenye thamani ya kati.
137	Saa ya	Tachometer	Taratib	Inaonyesha mzunguko wa injini;

	Mapinduzi (Tacho)		u	haiharibiki mara kwa mara.
138	Vioo vya Speedometer	Speedometer Lenses	Wastani	Vioo vya juu vinavyofunika saa; hupasuka kwa mikwaruzo au jua kali.
139	Waya za Speedometer	Speedometer Inner Wires	Kasi	Waya wa ndani wa kebo hukatika mara kwa mara na saa inaacha kusoma.
140	Taa za Kwenye Saa (Dash)	Dashboard/ Meter Bulbs	Kasi	Balbu ndogo sana zinazomulika saa usiku; zinaungua kwa haraka.
141	Fiusi za 10A na 15A	Fuses (10A, 15A)	Kasi (Sana)	Spea ya bei rahisi zaidi dukani lakini inayotoka kwa kiasi kikubwa kila siku kulinda mfumo usungue.
142	Kasha la Fiusi	Fuse Box / Holder	Wastani	Nyumba inayoshikilia fusi inashika kutu ikipata maji na kusababisha shoti.
143	Soketi za Wiring	Wiring Connectors	Kasi	Hutumika kuunganisha nyaya zilizokatika; hununuliwa sana na mafundi wa umeme.
144	Cable Ties (Trafiki Pini)	Zip Ties	Kasi	Pini za plastiki za kufungia waya zilizolegea; matumizi ni ya kila siku gereji.
145	Tepu ya Umeme (Insulation)	Electrical Tape	Kasi	Hutumika kufunika waya zilizoungwa; inatumika na kila fundi wa pikipiki.
146	Waya Maalum wa Kutia	Extra Electrical Wire	Kasi	Hununuliwa kwa mita kwa ajili ya kuunga mfumo uliokatika.

147	Betri ya Maji	Lead Acid Battery	Wasta ni	Mbadala wa betri za 'dry cell', huhitaji kuongezwa asidi mara kwa mara.
148	Maji ya Betri (Acid)	Battery Acid/Water	Kasi	Hutumika kuongezea kwenye betri za maji ili kufufua nguvu.
149	Soketi ya Relay	Relay Socket Connector	Wasta ni	Nyumba ya kupachika riley; inayeyuka pale riley inapopata joto kali.
150	Alamu za Taa (Buzzer)	Indicator Buzzer	Wasta ni	Inatoa mlio (ti-ti-ti) wakati taa za ishara zinapowaka ili kukumbusha dereva kuzizima.

4. Mfumo wa Breki na Matairi (Brakes & Wheels)

Usalama wa dereva, abiria, na pikipiki unategemea asilimia mia moja kwenye matairi na breki. Katika maeneo ya milima kama Morogoro, vifaa hivi ndivyo vinavyoongoza kuingiza pesa.²⁰

Na.	Jina la Kiswahili	Jina la Kiingereza	Kundi (FSN)	Maelezo ya Kimkakati Soko la Morogoro
151	Tairi la Mbele	Front Tire	Kasi	Huchakaa na kuwa kipara; bodaboda wanapendelea matairi yenye meno makubwa kuvumilia ardhi ya vumbi.
152	Tairi la Nyuma	Rear Tire	Kasi	Hubeba asilimia kubwa ya uzito wa mizigo, hivyo huchakaa haraka sana kuliko la mbele.
153	Mipira ya Ndani (Mbele)	Front Inner Tube	Kasi (Sana)	Hutoboka na misumari au kupasuka. Ni bidhaa inayohitajika karibu kila siku.
154	Mipira ya Ndani (Nyuma)	Rear Inner Tube	Kasi (Sana)	Inapasuka sana hasa pale bodaboda anapobeba mzigo unaozidi uwezo wa pikipiki.

155	Pedi za Breki (Mbele)	Front Brake Pads (Disc)	Kasi	Kwa pikipiki zenye mfumo wa disc, pedi hizi huisha haraka zinapotumika kushusha milima.
156	Laini za Breki (Nyuma)	Rear Brake Shoes (Drum)	Kasi (Sana)	Bodaboda wengi hutumia sana breki za nyuma, hivyo laini hizi huisha kwa kasi ya ajabu.
157	Laini za Breki (Mbele)	Front Brake Shoes	Kasi	Kwa pikipiki ambazo hazina mfumo wa disc mbele; pia huisha lakini si kwa kasi ya nyuma.
158	Rimu ya Mbele (Alloy)	Front Alloy Rim	Taratibu	Rimu ya chuma imara; huvunjika tu pale pikipiki inapogonga shimo kubwa au ajali ya uso kwa uso.
159	Rimu ya Nyuma (Alloy)	Rear Alloy Rim	Taratibu	Huweza kupasuka ikiwa tairi halina upepo wa kutosha na pikipiki imeshusha mzigo kwenye mashimo.
160	Rimu ya Spoku (Mbele)	Front Spoke Rim/Hoop	Taratibu	Rimu za tairi zenye kutumia spoku; zinatumiwa sana vijijini kuliko alloy kwa sababu ya ushupavu wake.
161	Rimu ya Spoku (Nyuma)	Rear Spoke Rim/Hoop	Taratibu	Huweza kupinda (bend) inapotumiwa sana kwenye barabara mbovu za mawe.
162	Seti ya Spoku (Mbele)	Front Spokes Set	Wastani	Spoku huvunjika moja moja; mafundi huzinunua kwa seti kubadili zilizovunjika kurekebisha tairi.
163	Seti ya Spoku (Nyuma)	Rear Spokes Set	Wastani	Huvunjika mara kwa mara kwa sababu asilimia kubwa ya uzito wa abiria na mkaa hulala kwenye tairi la nyuma.
164	Kebo ya Breki ya	Front Brake	Kasi	Kwa pikipiki zinazotumia drum mbele; kebo hii hukatika kutokana na kuvutwa kwa

	Mbele	Cable		nguvu.
165	Mkono wa Breki ya Mbele	Front Brake Lever	Kasi	Kama mkono wa clachi, huu pia huvunjika pikipiki inapoanguka upande wa kulia.
166	Pedali ya Breki ya Nyuma	Rear Brake Pedal	Kasi	Inaweza kupinda au kujikunja chini inapo gonga kwenye mawe au matuta makubwa barabarani.
167	Fimbo ya Breki ya Nyuma	Rear Brake Rod	Wastan i	Fimbo ndefu inayovuta breki ya nyuma; uzi wake wa mwishoni huliwa na nati ya kukazia.
168	Springi ya Breki ya Nyuma	Brake Pedal Spring	Kasi	Husaidia pedali kurudi juu; ikikatika, breki itabaki imeshika tairi na kulisaga.
169	Adjuster ya Breki	Brake Rod Adjuster Nut	Kasi	Nati inayotumika kukaza breki ya drum; hupotea barabarani inapotikisika sana.
170	Silinda Kuu ya Breki	Front Master Cylinder	Wastan i	Iko kwenye usukani, inahifadhi maji ya breki na kusukuma presha. Huvuja ikiharibika sili.
171	Kiti cha Silinda Kuu	Master Cylinder Kit (Pump)	Kasi	Hiki ni kifaa cha ndani (piston ndogo na sili) kinachobadilishwa badala ya silinda nzima inapoanza kuvuja.
172	Kioevu cha Breki	Brake Fluid (DOT 3/4)	Kasi	Kila unapofungua mfumo wa breki ya disc, kioevu kipya lazima kiongezwe. Kina mauzo mazuri sana.
173	Bomba la Breki	Brake Hose Pipe	Wastan i	Hupeleka presha ya maji chini kwenye tairi; inaweza kupasuka lakini ni mara chache.
174	Kalipa ya	Front	Wastan	Hukumbatia diski ya breki; hubadilishwa

	Breki (Mbele)	Brake Caliper	i	nzima kama imeshika kutu kiasi cha kushindwa kurudi nyuma.
175	Sili za Kalipa	Caliper Seals/O-Rings	Kasi	Raba zinazozuia maji ya breki yasivuje kwenye kalipa; huharibika kwa joto la msugungano.
176	Diski ya Breki (Rotor)	Front Brake Disc	Wastan i	Bamba la chuma linaloshikwa na pedi; linaweza kuliwa na kuwa jembamba au kupinda.
177	Bolt za Diski	Brake Disc Bolts	Kasi	Hufunga diskini kwenye hubu; lazima zibadilishwe unapobadili diskini kwani zinakuwa zimeshika sana kutu.
178	Cam ya Breki	Brake Cam	Wastan i	Kwa mfumo wa drum, chuma hiki hujizungusha kufungua laini za breki. Huliwa kwenye kingo zake.
179	Mkono wa Cam ya Breki	Brake Cam Lever	Wastan i	Kichuma kidogo kinachovutwa na kebo/fimbo ili kuzungusha cam.
180	Shafti ya Tairi la Mbele	Front Wheel Axle	Kasi	Fimbo ndefu inayoshikilia tairi kwenye shokabzoba; inaweza kupinda au nyuzi zake kulika.
181	Nati ya Shafti ya Mbele	Front Axle Nut	Kasi	Huambatana na shafti; hupotea au kuharibika kutokana na kufunguliwa mara kwa mara tairi linapotoboka.
182	Shafti ya Tairi la Nyuma	Rear Wheel Axle	Kasi	Inabeba mzigo mzito; uzi wake huliwa haraka kuliko ile ya mbele.
183	Nati ya Shafti ya Nyuma	Rear Axle Nut	Kasi	Muhimu sana; ikilegea tairi linaweza kung'oka na kusababisha ajali mbaya.

184	Bearingi za Tairi Mbele	Front Bearings (6301/620 1)	Kasi	Huvunjika kutokana na mashimo na vumbi la barabarani; hutoa mlio inapoanza kufa.
185	Bearingi za Tairi Nyuma	Rear Bearings (6302/620 2)	Kasi	Hubeba mzigo mkubwa, hivyo hufa mapema kuliko za mbele. Zina mzunguko wa mauzo mkubwa sana.
186	Sili za Tairi (Dust Seals)	Wheel Dust Seals	Kasi	Raba zinazofunika bearingi kuzuia vumbi na maji. Zikiharibika, bearingi nazo zitakufa ndani ya siku chache.
187	Spesha ya Tairi la Mbele	Front Wheel Spacer	Wastan i	Kichuma kinachoweka umbali kati ya bearingi na shokabzoba ili tairi lizunguke huru.
188	Spesha ya Tairi la Nyuma	Rear Wheel Spacer	Wastan i	Sawa na ya mbele, huzuia tairi la nyuma lisisugue kwenye swing arm.
189	Hubu ya Tairi la Mbele	Front Wheel Hub	Taratibu	Sehemu ya katikati ya tairi inayoshikilia spoku; hupasuka zikifungwa bearingi kwa nguvu sana.
190	Hubu ya Tairi la Nyuma	Rear Wheel Hub	Taratibu	Inabeba sproketi na breki; inapasuka mara chache sana lakini ni gharama kubwa.
191	Nut ya Valve (Valve Nut)	Valve Core Nut	Kasi	Nati ndogo inayokaza valve ya tairi kwenye rimu ili isizame ndani.
192	Rim Tape (Mkanda wa Rimu)	Inner Tube Rim Tape	Kasi	Mpira unaowekwa kwenye rimu ya spoku ili kuzuia ncha za spoku zisitoboe tube ya tairi.
193	Tire Lever	Tire Iron /	Wastan	Kifaa wanachotumia mafundi kufungua tairi lililotoboka; hununuliwa sana na mafundi

	(Kikwaruo)	Lever	i	wenyewe.
194	Sealant ya Tairi Tubeless	Tubeless Tire Sealant	Kasi	Kioevu kinachowekwa kwenye matairi yasiyo na tube (tubeless) ili kuziba matundu madogo yenyewe yakitoboka.
195	Sindano ya Tubeless	Tubeless Repair Kit	Wastani	Kit maalumu kinachotumiwa na mafundi kuziba tundu la tairi la tubeless bila kulifungua.

5. Sura, Bodi, na Mifumo ya Kusimamisha Pikipiki (Suspension, Frame & Body Parts)

Mifumo hii hutoa usalama na faraja kwa abiria. Kwa barabara zisizo za lami, mifumo hii inaharibika mara kwa mara na inahitaji ukarabati.²³

Na.	Jina la Kiswahili	Jina la Kiingereza	Kundi i (FSN)	Maelezo ya Kimkakati Soko la Morogoro
196	Shokabzoba za Mbele (L)	Front Shock Absorber LH	Wastani	Mfumo wa haidroliki wa kulainisha mitikisiko; huharibika iwapo pikipiki inagonga shimo kubwa kwa kasi.
197	Shokabzoba za Mbele (R)	Front Shock Absorber RH	Wastani	Inafanya kazi sawa na ya kushoto; hununuliwa pale zinapopinda au kuvunja miguu yake chini.
198	Sili za Shokabzoba Mbele	Fork Oil Seals	Kasi	Ikiingia vumbi tu inaanza kuvujisha oil; mafundi wengi hubadili hizi mara kwa mara.
199	Sili za Vumbi (Dust Seals)	Fork Dust Seals	Kasi	Hulinda sili kuu za oil zisiingiliwe na uchafu; hupasuka na jua kali.
200	Oil ya Shokabzoba	Fork Oil	Kasi	Kila unapobadili sili, lazima kuweka oil mpya. Ni bidhaa ya msingi dukani.

	a			
201	Bomba za Ndani za Shoka	Inner Fork Tubes	Wastani	Mabomba ya fedha yanayoingia kwenye shoka; yakipinda au kupata mikwaruzo, sili zitavuja kila siku.
202	Shokabzoba za Nyuma	Rear Shock Absorbers	Wastani	Zinabeba uzito wote wa abiria; springi zake huishia nguvu na kushindwa kurusha pikipiki juu.
203	Bushi za Shokabzoba za Nyuma	Rear Shock Bushes	Kasi	Raba ndogo kwenye macho ya shokabzoba; huisha haraka na kufanya pikipiki iweze kuyumba.
204	Sura ya Pikipiki	Main Frame/Chassis	Tarati bu	Chuma kikuu cha pikipiki; hubadilishwa tu kama kimepinda sana baada ya ajali mbaya (huagizwa maalum).
205	Mkono wa Nyuma	Rear Swing Arm	Tarati bu	Huunganisha tairi la nyuma na sura; hupinda mara chache sana.
206	Bushi za Swing Arm	Swing Arm Bushes	Kasi	Ikiisha inafanya tairi la nyuma liyumbe kama nyoka, jambo ambalo ni hatari kwa kasi kubwa.
207	Shafti ya Swing Arm	Swing Arm Shaft/Axle	Wastani	Bolt ndefu inayoshikilia mkono wa nyuma; nyuzi zake huharibika na kulegeza mfumo mzima.
208	T-Block (Yoke) Chini	Lower Triple Clamp/Yoke	Tarati bu	Chuma kinachoshikilia shokabzoba za mbele; kikiapinda pikipiki haiwezi kwenda moja kwa moja (align).
209	T-Block (Yoke) Juu	Upper Triple Clamp/Yoke	Tarati bu	Chuma cha juu kinachoshikilia usukani; mara nyingi huvunjika kwenye ajali za uso kwa uso.
210	Bearings za Usukani	Steering Stem	Kasi	Maarufu kama 'Cone Set'; zikiharibika usukani unakuwa mzito na kuleta

		Bearings		mtetemo kwenye mikono.
211	Tanki la Mafuta	Fuel Tank	Tarati bu	Hununuliwa jipya tu kama la zamani limetoboka na kuvuja kiasi cha kutoweza kuzibwa (welding).
212	Mfuniko wa Tanki	Fuel Tank Cap	Wastani	Kufuli lake huweza kuharibika, na pia huzuia maji yasiingie kwenye petroli wakati wa mvua.
213	Raba za Tanki	Fuel Tank Mounting Rubbers	Kasi	Raba hizi huzuia mtetemo kati ya tanki na sura ya chuma; huharibika na kufanya tanki lipige kelele.
214	Bomba la Mafuta	Fuel Hose/Pipe	Kasi	Mpira unaopeleka mafuta kabureta; ukikauka na kupasuka unasababisha mafuta kuvuja na hatari ya moto.
215	Kichujio cha Mafuta	Inline Fuel Filter	Kasi	Huchuja uchafu kabla haujaingia kwenye kabureta; huziba mara kwa mara kutokana na uchafu wa kwenye madumu.
216	Swichi ya Mafuta	Fuel Petcock / Tap	Kasi	Hufunga au kufungua mafuta; ikiharibika inavujisha mafuta au kushindwa kuzuia yanapoisha.
217	Siti ya Pikipiki	Motorcycle Seat Assembly	Wastani	Hununuliwa nzima pale sponji la zamani linapoisha nguvu kiasi cha kuumiza mgongo wa dereva.
218	Kava la Siti (Ngozi)	Seat Cover	Kasi	Bidhaa inayotoka sana. Bodaboda wanapenda kubadili kava kupamba pikipiki zao, au yakichanika.
219	Raba za Siti	Seat Dampers/Rubbers	Kasi	Zinalinda plastiki ya siti isipasuke inaposugua kwenye chuma; hupotea sana.

220	Kufuli ya Siti	Seat Lock	Wastani	Kuzuia wizi wa betri iliyofichwa chini ya siti; hukwama vumbi likiingia sana.
221	Plastiki za Pembeni (L/R)	Side Covers (L & R)	Wastani	Hufunika betri na vifaa vya umeme; huvunjika kirahisi kwa sababu ni plastiki nyepesi.
222	Mfuniko wa Mkia	Tail Fairing / Cowl	Wastani	Plastiki inayokaa chini ya taa ya nyuma; inavunjika pale mizigo inapofungwa vibaya na kamba.
223	Madigadi ya Mbele	Front Fender / Mudguard	Wastani	Huzuia matope kuja usoni mwa dereva; hupasuka zikigonga wanyama au miti porini.
224	Madigadi ya Nyuma	Rear Fender	Wastani	Huzuia matope yasiwapige abiria; huchanika zinaposhikiliwa sana na watu kuvuta pikipiki milimani.
225	Kava la Taa ya Mbele	Headlight Visor/Cowling	Wastani	Mapambo yanayofunika taa ya mbele na saa; hupasuka pikipiki inapoanguka mbele.
226	Bamba la Namba Mbele	Front License Plate Bracket	Kasi	Vyuma vidogo vinavyoshikilia namba ya usajili; hutetemeka na kukatika haraka.
227	Bamba la Namba Nyuma	Rear License Plate Bracket	Wastani	Kawaida hukaa kwenye madigadi; hutumika sana na pikipiki zote.
228	Standi Kuu	Main / Center Stand	Wastani	Husaidia kugesha pikipiki kwa usawa; hupinda miguu inapotumiwa vibaya na mafundi gereji.
229	Pini ya Standi Kuu	Main Stand Axle/Pin	Wastani	Inashikilia standi kuu; hushika kutu na kukwama.
230	Springi ya	Main Stand	Kasi	Husaidia standi kurudi juu; ikikatika,

	Standi Kuu	Spring		standi inaburuzika chini barabarani.
231	Standi ya Pembeni	Side Stand	Wastani	Inatumika mara nyingi zaidi; mguu wake huliwa na lami na hatimaye pikipiki kuanguka yenyewe.
232	Bolt ya Standi Pembeni	Side Stand Bolt	Kasi	Bolt hii hulika nyuzi zake na kufanya standi iyumbe na isishike vizuri.
233	Springi ya Standi Pembeni	Side Stand Spring	Kasi	Hukatika mara kwa mara; bidhaa hii inatoka sana kama ilivyo ile ya standi kuu.
234	Pedali za Miguu (Mbele)	Front Footpegs (L & R)	Kasi	Mahali ambapo dereva huweka miguu; hupinda au kuvunjika kutokana na ajali.
235	Raba za Pedali (Mbele)	Footpeg Rubbers	Kasi	Raba zake huchakaa na kuwa laini na kuondoa muonekano mzuri na pia kuteleza.
236	Pedali za Abiria (Nyuma)	Rear Passenger Footpegs	Kasi	Inavunjika kirahisi hasa inapotumika kubeba abiria wawili ("mishikaki") wanaokanyaga kwa nguvu.
237	Magati ya Pedali Nyuma	Pillion Footpeg Brackets	Wastani	Vyuma vinavyoshikilia pedali za nyuma; hupinda pale pikipiki inapoangukia upande mmoja kwa kishindo.
238	Kizuia Tope cha Injini	Engine Mudflap/Guard	Wastani	Raba ndogo inayozuia matope yasiende kwenye injini; hukatika inapopita kwenye majani marefu.
239	Bampa la Ulinzi (Crash)	Leg Guard / Crash Bar	Wastani	Chuma kikubwa cha mbele kulinda miguu ya dereva wakati wa ajali; wengi huongeza kama urembo.
240	Kichuma	Rear Grab	Tarati	Chuma kinachokaliwa nyuma ya siti

	cha Kubeba Mzigo	Handle/Carrier	bu	kubeba mkaa; ni imara sana na huchukua muda mrefu kuvunjika.
241	Ekzosi (Muffler)	Exhaust Muffler	Tarati bu	Huwapa pikipiki sauti; hubadilishwa ikitoboka kwa kutu na kushindwa kuzibwa na welding.
242	Gasketi ya Ekzosi	Exhaust Gasket	Kasi	Raba/chuma cha kuzuia moshi kuvuja inapoanzia; hubadilishwa kila injini inapofunguliwa.
243	Kava la Ekzosi (Joto)	Muffler Heat Shield	Wastani	Bamba la kuzuia abiria asichomeke mguu; hulegea na kupiga kelele au kuanguka.
244	Bolt za Kufunga Ekzosi	Exhaust Mounting Bolts	Kasi	Hushika kutu sana kutokana na joto; zikifunguliwa mara nyingi zinakatika na kuhitaji mpya.
245	Sanduku la Vifaa	Tool Box	Tarati bu	Kasha dogo la plastiki la kuweka funguo za akiba; hubadilishwa tu kama kimevunjika plastiki yake.

6. Usukani, Kebo na Vifaa vya Ziada (Steering, Cables & Accessories)

Vifaa hivi hutumika kudhibiti uelekeo wa pikipiki. Pamoja na hayo, kuna vifaa vya ziada na vya mapambo ambavyo huuzwa kwa faida kubwa sana kwani hutegemea mapenzi na uhitaji wa mteja kujitofautisha.²³

Na.	Jina la Kiswahili	Jina la Kiingereza	Kundi (FSN)	Maelezo ya Kimkakati Soko la Morogoro
246	Bomba la Usukani	Handlebar	Wastani	Hupinda mara tu baada ya pikipiki kuanguka; inabidi libadilishwe ili dereva asiende kombo.
247	Vyuma vya Kushika	Handlebar Clamps/Rise	Taratibu	Vinashikilia usukani kwenye T-block; ni vigumu sana kuharibika isipokuwa

	Usukani	rs		ajali mbaya mno.
248	Mpira wa Aksela (Grip R)	Throttle Grip (Right)	Kasi	Mpira huu huisha haraka sana kutokana na kuzungushwa kwa mikono yenye jasho kila siku.
249	Mpira wa Usukani (Grip L)	Left Handle Grip	Kasi	Hubadilishwa pamoja na ule wa kulia ili pikipiki iwe na muonekano mmoja.
250	Kebo ya Aksela	Throttle Cable	Kasi (Sana)	Muhimu kwa kuongeza mwendo; inakatika mara kwa mara na inaweza kusababisha hatari ikikwama.
251	Bomba la Ndani la Aksela	Throttle Tube	Wastani	Bomba la plastiki ndani ya grip inamovutwa kebo; hupasuka au kulika na kusababisha aksela isirudi.
252	Kebo ya Choke	Choke Cable	Wastani	Husaidia kuwasha pikipiki asubuhi; hununuliwa asubuhi za baridi kali msimu wa mvua.
253	Kebo ya Speedometer	Speedometer Cable	Kasi	Huzunguka kuonyesha mwendo; hukatika kwa ndani haraka kuliko kebo nyingi kwenye pikipiki.
254	Kebo ya Tachometer	Tachometer Cable	Wastani	Sawa na speedometer lakini huonyesha mzunguko wa injini.
255	Vioo vya Pembeni (Seti)	Rearview Mirrors (Set)	Kasi (Sana)	Huvunjika kirahisi, hubiwa mara nyingi vikiachwa kwenye maegesho ya wazi, na polisi wanavishika sana.
256	Mkono wa Kioo	Mirror Bracket	Kasi	Vyuma vinavyoshikilia vioo kwenye usukani; thread zake (uzi) huharibika haraka.
257	Nati za Vioo	Mirror Adapter	Kasi	Nati maalumu zinazounganisha vioo viwili vyenye thread tofauti;

		Nuts		zinapotea sana.
258	Uzito wa Usukani (Bar End)	Bar End Weights	Wastani	Hupunguza mtetemo kwenye mikono ya dereva; huanguka zenyewe barabarani.
259	Kofia ya Usalama (Helmet)	Motorcycle Helmet	Wastani	Bidhaa yenye faida kubwa sana. Hulazimishwa na polisi wa usalama barabarani na usalama binafsi.
260	Kioo cha Helmet (Visor)	Helmet Visor Replacement	Kasi	Vioo huchubuka, hupasuka au kushika ukungu, hivyo kubadilishwa ni muhimu sana kwa uoni mzuri wa usiku.
261	Koti la Mvua (Raincoat)	Rain Suit (Jacket & Pants)	Wastani	Hununuliwa sana msimu wa mvua nyingi (Masika); ni fursa kubwa ya kujiongezea kipato dukani.
262	Glovu za Kuendeshea	Riding Gloves	Wastani	Husaidia mikono kutopata malengenge na baridi; waendesha bodaboda wengi sasa wameanza kuzipenda.
263	Viato vya Bodaboda (Boti)	Gum Boots	Wastani	Bidhaa ya msimu; muhimu sana kipindi cha mvua kuepuka matope ya Morogoro vijijini.
264	Reflectors za Usalama	Safety Reflectors	Kasi	Vibao vidogo vinavyong'aa usiku; ni sharti la askari wa barabarani kuwa nazo, hivyo zinauzwa sana.
265	Mfuko wa Vyombo	Motorcycle Tool Kit	Wastani	Seti ya funguo ndogo inayotolewa na pikipiki mpya, lakini nyingi hupotea hivyo bodaboda hununua mbadala.
266	Spana Namba 10/12	Spanner 10/12mm	Kasi	Spana zinazotumika zaidi kufungua asilimia 70 ya nati kwenye pikipiki; bodaboda wanapenda kuwa nazo

				mfukoni.
267	Spana ya Plagi	Spark Plug Spanner	Wastani	Kifaa cha kufungulia plagi iwapo imepata hitilafu njiani; ni akiba muhimu kwa dereva.
268	Pumpu ya Upepo ya Mkono	Hand Air Pump	Wastani	Inasaidia kuongeza upepo wakati wa dharura wakiwa porini bila gereji.
269	Gundi ya Mipira	Tube Patch Vulcanizing Glue	Kasi	Inatumiwa sana na mafundi kuziba matairi; ina faida kubwa ikinunuliwa kwa boksi kubwa.
270	Viraka vya Mipira	Tube Patches	Kasi	Pamoja na gundi, viraka hivi vinateka soko la wazibaji matairi wote ambao wanapita duka la spea kila asubuhi.
271	Loko ya Diski (Padlock)	Disc Lock / Chain Lock	Wastani	Huongeza ulinzi kuzuia pikipiki isibiwe; inafungwa kwenye tairi la mbele au la nyuma.
272	Alamu ya Wizi	Security Alarm System	Wastani	Mfumo unaopiga kelele pikipiki ikiguswa; imekuwa maarufu kutokana na visa vya wizi wa bodaboda mijini.
273	Kifuniko cha Pikipiki	Motorcycle Body Cover	Wastani	Chehema (Turubai) la kulinda pikipiki dhidi ya jua, mvua, na vumbi ikiegeshwa nje.
274	Sponji ya Kuoshea	Washing Sponge	Kasi	Bidhaa inayotumika kuosha pikipiki vijiwani; hubadilishwa kila baada ya wiki moja.
275	Sabuni Maalum ya Pikipiki	Car/Bike Wash Shampoo	Kasi	Inalinda rangi ya pikipiki isipauke haraka tofauti na sabuni za unga; wanunuzi ni waosha pikipiki.

276	Koti la Kuingiza Upepo	Windshield/Screen	Wastani	Kioo kikubwa kinachofungwa mbele kuzuia upepo usimpige dereva kifuani wakati wa mwendo kasi.
277	Mlinzi wa Mikono	Hand Guards	Wastani	Hufungwa kwenye usukani kuzuia matawi ya miti na upepo wa baridi kuumiza mikono.
278	Wavu wa Kubeba Mzigo	Cargo Net	Kasi	Wavu wa raba wa kufunga helmeti au mizigo midogo nyuma kwenye keria. Hutanuka na kufa haraka.
279	Kamba za Kufunga Mzigo	Bungee Cords (Spider)	Kasi	Hutumika sana kufunga magunia na mkaa nyuma ya bodaboda; zinapoteza ubora wake kwa haraka.
280	Sanduku la Nyuma	Delivery Top Box	Taratibu	Maboksi haya yamekuwa maarufu kwa wasambazaji wa chakula (delivery); bei yake iko juu.
281	Chaja ya Simu ya Pikipiki	USB Charger for Motorcycle	Wastani	Kifaa kidogo kinachofungwa kwenye betri kuwezesha bodaboda kuchaji simu mchana kutwa.
282	Stika za Mapambo	Decorative Decals/Stickers	Kasi	Vijana wengi hupenda kupamba pikipiki zao kwa stika mbalimbali za majina na picha. Faida yake ni kubwa sana.
283	Kava la Usukani	Handlebar Pad	Wastani	Sponji linalofungwa katikati ya usukani kuzuia dereva asigonge kifua wakati wa kufunga breki za ghafila.
284	Kilinda Buti (Gia)	Gear Shifter Shoe Protector	Wastani	Mpira mdogo unaofungwa kwenye pedali ya gia ili isiweze kuharibu au kuchubua viatu vya dereva.
285	Rim Tape (Utepe wa	Rim Reflective	Kasi	Stika zinazong'aa zinazozungushwa kwenye rimu kwa ajili ya urembo na

	Rimu)	Tape		kuonekana vizuri usiku.
--	-------	------	--	-------------------------

7. Vifunga, Nati, Raba na Vipuri Vidogo Vidogo (Fasteners, Rubber Parts & Hardware)

Hili ndilo kundi ambalo ingawa linaonekana la thamani ndogo sana kwa kila bidhaa, mzunguko wake una kasi ya ajabu. Nati moja au bolt inaweza ikawa haizidi TZS 500 au 1,000, lakini zikinunuliwa kwa idadi kubwa zinaleta faida kubwa ambayo hulipa gharama ndogo za uendeshaji (kama bili ya umeme na chakula).²⁸

Na.	Jina la Kiswahili	Jina la Kiingereza	Kundi (FSN)	Maelezo ya Kimkakati Soko la Morogoro
286	Nati Namba 10	10mm Hex Nuts	Kasi	Nati inayoongoza kwa kutumika kufunga asilimia kubwa ya vifuniko na plastiki kwenye pikipiki.
287	Nati Namba 12	12mm Hex Nuts	Kasi	Hutumika kufunga sehemu zinazohitaji nguvu kidogo kama madigadi na ekzosi.
288	Bolt Namba 10 (Seti)	10mm Bolts (Various lengths)	Kasi	Hupotea kila siku barabarani kutokana na mitetemo. Muhimu kuwa nazo nyingi sana dukani.
289	Bolt Namba 12	12mm Bolts	Kasi	Pacha wa Nati namba 12; hazikosekani kwenye manunuzi ya fundi yeyote wa pikipiki.
290	Washer za Chuma	Steel Flat Washers	Kasi	Husaidia nati kukaza vizuri bila kuharibu sura ya chuma; hupotea kila fundi akifungua nati.
291	Washer za Raba	Rubber Washers	Kasi	Muhimu sana kwenye maeneo ya plastiki kama madigadi na kava za pembeni kuzuia kupasuka kwa plastiki.

292	Pini za Kusinyaa	Cotter Pins / Split Pins	Kasi	Pini muhimu zinazofunga nyuma ya nati (hasa za tairi) kuzuia zisifunguke hata kama zimelegea barabarani.
293	Circlip za Ndani	Internal Circlips	Wastani	Zinalinda bearingi ndani ya hubu; mafundi hupoteza hizi mara nyingi wakizifungua bila ustadi.
294	Circlip za Nje	External Circlips	Wastani	Zinalinda gia na shafts ndani ya injini isichomoke; ni vifaa muhimu sana kwa mrekebishaji wa injini.
295	Nati ya Kufunga Shokabzoba	Shock Absorber Cap Nut	Wastani	Nati maalum yenye umbo zuri (acorn nut) kufunga shokabzoba za juu isionekane kama nati ya kawaida.
296	Bolt ya Kumwaga Oil	Oil Drain Bolt	Kasi	Inafunguliwa na kufungwa kila wiki; mafundi ambao si waangalifu huiharibu thread zake haraka.
297	Washer ya Bolt ya Oil	Drain Bolt Crush Washer	Kasi	Ya alumini au shaba; hubadilishwa kila unapofungua bolt ya oil ili kuzuia kuvuja kwa mafuta chini ya injini.
298	Kava la Valve ya Tairi	Tire Valve Cap	Kasi	Vifuniko vidogo vya plastiki au chuma vinavyozuia vumbi lisiingie kwenye valve ya tairi. Hupotea kwa asilimia kubwa.
299	Pini ya Valve (Core)	Tire Valve Core	Kasi	Kijipini cha ndani kinachoshikilia upepo usitoke kwenye tairi. Kikiharibika tairi inavuja hewa taratibu.

300	Grizi (Grease) Kopo	Multi-purpose Grease (Tins)	Kasi	Kilainishi muhimu kwa kuweka kwenye bearingi, sproketi, na kwenye shokabzoba wakati wa ukarabati.
301	WD-40 (Dawa ya Kutu)	Anti-rust Spray / WD-40	Wastani	Kioevu kwenye chupa cha kunyunyizia kwenye nati zilizoshika kutu au kuweka usafi na ulainifu kwenye swichi za umeme.
302	Loctite (Gundi ya Uzi)	Thread Locker Adhesive	Wastani	Gundi inayozuia nati zilizokazwa (hasa ndani ya injini) zisijifungue zenyewe kwa mtetemo wa barabara.
303	Gundi ya Gasketi	Liquid Gasket Maker / Sealant	Kasi	Inatumiwa sana na kila fundi (maarufu kama shilaki) inayoambatisha gasketi ili zisiweze kupitisha mafuta.
304	Raba ya Pedali ya Gia	Gear Shift Rubber Pad	Kasi	Mpira unaofunika kichuma cha kubadili gia ili kisiweze kuchubua viatu vya dereva. Huaisha haraka sana.
305	Pini ya Kufunga Breki	Brake Clevis Pin	Kasi	Kichuma kinachounganisha pedali ya breki na fimbo ya breki; hupotea mara kwa mara.
306	Raba ya Kusimamisha Standi	Stand Stopper Rubber	Kasi	Mpira mdogo unaozuia standi kuu isigonge kwa nguvu kwenye ekzosi pale inaporudishwa juu.
307	Raba ya Plagi (Kofia)	Spark Plug Dust Cover	Kasi	Hufunika kikofia cha plagi kuzuia maji yasiingie wakati wa kuosha pikipiki au mvua na kusababisha pikipiki izime.

308	Raba za Madigadi	Fender Mounting Rubbers	Kasi	Zinalinda madigadi ya mbele yaliyoundwa kwa plastiki yasipasuke yanapogusana na shokabzoba za chuma.
309	Kava la Raba la Kebo	Cable Dust Boot	Wastani	Huvalishwa mwishoni mwa kebo za clachi na breki ili kuzuia vumbi lisiingie ndani ya kebo na kuifanya nzito.
310	Raba za Kubana Betri	Battery Strap/Band	Kasi	Mkanda unaofunga betri isitikisike kwenye kasha lake; ukikatika betri inaweza kupasuka barabarani.

Mkakati wa Usimamizi wa Vihatarishi na Hitimisho

Kuanzisha duka la spea za pikipiki ndani ya Manispaa ya Morogoro kwa mtaji wa Shilingi Milioni 20 ni uamuzi thabiti wa kiuchumi unaoambatana na fursa kubwa ya kufanikiwa ikiwa taratibu zilizojadiliwa katika mpango huu zitafuatwa. Soko la huduma za bodaboda katika eneo hili lipo na litaendelea kukua huku theluthi mbili ya vijana wakitegemea sekta hii kuendesha maisha.¹ Ili kulinda mzunguko huu, utekelezaji unaopaswa kutiliwa mkazo ni pamoja na:

Udhibiti mkali wa Fedha: Tumia mfumo uliopendekezwa wa kugawanya mtaji kwa uwiano mzuri ambapo Milioni 14,000,000 inaelekezwa kwenye bidhaa zenye mzunguko mkubwa (kama ilivyoainishwa katika makundi ya FSN) badala ya kuhifadhi mtaji kwenye bidhaa ngumu kutoka kama vifaa vizito vya chuma vya injini.

Kujilinda Kisheria: Uthibiti na faini zinazotokana na ukiukwaji wa sheria za Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA) zinaweza kufilisi mtaji. Hivyo ni jambo lisilokwepeka kuhakikisha mashine ya EFD yenye mfumo wa Protocol 2.1 unapatikana kabla ya duka kufunguliwa rasmi.¹⁴ Pia malipo ya leseni ya Manispaa (TZS 120,000) ni muhimu kwa amani ya kufanya biashara bila bughudha za mamlaka za mitaa.¹²

Rasilimali Watu: Ufanisi wote uliopangwa hautakuwa na maana ikiwa duka litasimamiwa na mfanyakazi asiye na nidhamu. Kuhamasisha uwajibikaji kupitia mfumo wa motisha ulioainishwa—ambapo mfanyakazi analipwa mshahara wa TZS 120,000, akipewa posho ya kila siku ya chakula (TZS 4,000), na zaidi akipewa asilimia ndogo (2% hadi 3%) ya mauzo yatakayozidi lengo la TZS 150,000 kwa siku—kutabadilisha mtazamo wake kutoka "mwajiriwa" na kuwa "mshirika" wa kibiashara anayetamani mauzo yaongezeke kila siku.⁶

Biashara ya spea si tu uuzaji wa chuma na plastiki, bali ni usimamizi wa mahusiano na wateja—hususan mafundi ambao wana ushawishi wa kuwatelekeza wateja kwenye duka ambalo linawajali.¹ Kwa kutumia mwongozo huu na Orodha ya Kina iliyojumuishwa hapo juu yenye spea 300+, mfanyabiashara anajihakikishia kuwa na muundo unaopunguza hasara, unaojali ubora wa bidhaa kwa kuagiza spea za uhakika, na hatimaye kupanua mzunguko wa faida katika kipindi kifupi tangu kuanzishwa kwa duka hili mjini Morogoro.

Works cited

1. Motorcycle Transport Business and Its Influence in Promoting Youth Employment in Tanzania: A Case of Morogoro Municipality - REPOA, accessed on February 25, 2026, <https://www.repoa.or.tz/wp-content/uploads/2024/12/MOFB791.pdf>
2. Hero MotoCorp Tanzania | Leading Two-Wheeler Manufacturer, accessed on February 25, 2026, <https://www.heromotocorp.com/en-tz.html>
3. Best Motorcycles for Tanzania: A Guide for Adventurers | iRideArusha, accessed on February 25, 2026, <https://iridearusha.com/best-motorcycles-for-tanzania-a-guide-for-adventurers/>
4. Affordable Motorcycles in Tanzania, accessed on February 25, 2026, <https://ncd.co.tz/affordable-motorcycles-in-tanzania-how-to-find-reliable-dealers/>
5. Company Profile - MeTL Group, accessed on February 25, 2026, <https://metl.net/wp-content/uploads/2023/03/MeTL-2023-Company-Profile.pdf>
6. 9 Sales Commission Structures (With Formulas and Examples) | Indeed.com, accessed on February 25, 2026, <https://www.indeed.com/career-advice/career-development/commission-structure-for-sales>
7. 10 High-Impact Bonus Structures Examples That Boost Sales Fast - Remuner, accessed on February 25, 2026, <https://www.remuner.com/blog/bonus-structure-example/>
8. Understanding Payroll, PAYE, and Statutory Deductions in Tanzania - Workpay, accessed on February 25, 2026, <https://www.myworkpay.com/blogs/understanding-payroll-payee-and-statutory-deductions-in-tanzania>
9. Employee Benefits in Tanzania: A Guide for Employers - Playroll, accessed on February 25, 2026, <https://www.playroll.com/employee-benefits/tanzania>
10. What Is a Sales Bonus Structure? Examples & Benefits - Employee Engagement Platform, accessed on February 25, 2026, <https://empuls.xoxoday.com/glossary/sales-bonus-structure>
11. BUSINESS LICENSE FEES CHARGED BY MOROGORO MUNICIPAL COUNCIL, accessed on February 25, 2026, <https://morogoromc.go.tz/storage/app/media/uploaded-files/Bei%20za%20Leseni%20za%20Biashara.pdf>
12. Business license fees.pdf, accessed on February 25, 2026, <https://procedures.tizeza.go.tz/media/Business%20license%20fees.pdf>
13. TRA - E-Fiscal Devices (EFD) - Tanzania Revenue Authority, accessed on February

- 25, 2026, <https://www.tra.go.tz/page/know-about-e-fiscal-devices-efd>
14. Tanzania: TRA Public Notice on electronic fiscal devices with protocol 2.1 software, accessed on February 25, 2026, <https://bowmanslaw.com/insights/tanzania-tra-public-notice-on-electronic-fiscal-devices-with-protocol-2-1-software/>
 15. Tanzania - Corporate - Significant developments - PwC Tax Summaries, accessed on February 25, 2026, <https://taxsummaries.pwc.com/tanzania/corporate/significant-developments>
 16. Motorcycle Spare Parts - Tanzania National Commercial Directory, accessed on February 25, 2026, <https://ncd.co.tz/tags/motorcycle-spare-parts/>
 17. APSONIC MOTO TANZANIA: APSONIC, accessed on February 25, 2026, <https://67ac3a84dd2f7.site123.me/>
 18. Managing Slow Moving Inventory - Spare Parts Know How, accessed on February 25, 2026, <https://sparepartsknowhow.com/managing-slow-moving-inventory/>
 19. Forecasting Spare Parts Demand Using Statistical Analysis - SciRP.org, accessed on February 25, 2026, <https://www.scribd.com/document/805928108/Motorcycle-Spare-Parts-Retail-Guide-1>
 20. Motorcycle Spare Parts Retail Guide-1 | PDF - Scribd, accessed on February 25, 2026, <https://www.scribd.com/document/805928108/Motorcycle-Spare-Parts-Retail-Guide-1>
 21. What Is Slow-moving Parts Percentage | Fiix, accessed on February 25, 2026, <https://fiixsoftware.com/maintenance-metrics/slow-moving-parts-obsolete-parts-percentage/>
 22. How To Calculate And Manage Slow-Moving Parts Percentages - Tractian, accessed on February 25, 2026, <https://traction.com/en/blog/slow-moving-parts-obsolete-parts-percentage>
 23. Motorcycle All Parts List | PDF | Brake | Vehicle Technology - Scribd, accessed on February 25, 2026, <https://www.scribd.com/document/883364134/Motorcycle-All-Parts-List>
 24. The Only Motorcycle - All Parts - Name List You Will Ever Need, accessed on February 25, 2026, <https://www.smtwheels.com/the-only-motorcycle-all-parts-name-list-you-will-ever-need/>
 25. SPARE PARTS PRICE LIST - Simba Automotives, accessed on February 25, 2026, <https://simbaautomotives.com/wp-content/uploads/2024/04/Spares-PDF.pdf>
 26. PARTS OF A MOTORCYCLE - Edisco, accessed on February 25, 2026, https://www.edisco.it/mechpower/wp-content/uploads/sites/100/2019/04/Parts_of_a_motorcycle.pdf
 27. Parts of the Bike List: Know Your Motorcycle Parts in English - Promova, accessed on February 25, 2026, <https://promova.com/english-vocabulary/bike-part-names>
 28. Motorcycle Spare Parts Catalog | PDF | Manufactured Goods | Vehicle Technology - Scribd, accessed on February 25, 2026, <https://www.scribd.com/document/641180119/Untitled>